

ELTE | TáTK

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR

Összefoglaló

**az ELTE TáTK 2023/24 évi
szakok felülvizsgálatáról**

Tartalom

Kereskedelem és marketing BSc szak felülvizsgálatáról.....	3
Külső és belső környezet.....	3
Személyi feltételek	3
Hallgatói életpálya.....	4
Javaslatok	4
Kereskedelem és marketing foks szak felülvizsgálatáról.....	7
Külső és belső környezet.....	7
Személyi feltételek	7
Hallgatói életpálya.....	8
Javaslatok	8
Szociális Munka BA és MA szak felülvizsgálatáról.....	10
A szociális munka alap- és mesterképzés célja.....	10
A szak belső és külső környezete	11
Az önértékelési folyamat leírása	11
Személyi feltételek	12
Következő 5 évre vonatkozó tervek	12
Hallgatói életciklus.....	12
<i>alapképzés (BA)</i>	12
<i>mesterképzés (MA)</i>	14
A hallgatók munkaterhelése	15
A következő öt évre vonatkozó tervek, szükséges beavatkozások	16
Szociológia alapszak felülvizsgálatáról	17
Bevezetés.....	17
Személyi feltételek	18
Hallgatói életciklus.....	19
Munkaerőpiaci környezet.....	21
A képzés tartalma	23
Szociológia mesterképzési szak felülvizsgálatáról	27
Bevezetés.....	27
Személyi feltételek	28
Hallgatói életciklus.....	28
Munkaerőpiaci környezet.....	29
Hallgatóközpontú tanítás.....	30
A képzés tartalma	30

KERESKEDELEM ÉS MARKETING BSC SZAK FELÜLVIZSGÁLATÁRÓL

Külső és belső környezet

A Kereskedelem és marketing alapszak (BSc) célja olyan „kereskedelmi és marketing szaktudással és készségekkel, gazdasági és üzleti ismeretekkel rendelkező gazdasági szakemberek képzése, akik alkalmasak a különböző termékek és szolgáltatások keresletvezérelt beszerzésére és értékesítésére, kis- és középvállalatok kereskedelmi tevékenységének szervezésére és irányítására”.

Stratégiai célok:

- A régió gazdasági képzéseiben meghatározó szerep betöltése
- A szombathelyi képzésen futó (Vállalkozásfejlesztés MSc, levelező) és tervezett mesterszakok számára hallgatói bázis biztosítása.
- Gazdaságos működés a szombathelyi többi képzéssel együttműködve, ugyanakkor megőrizve a megfelelő távolságot a szakok között.

Szombathelyen a közgazdász képzések 25 éves múltra tekintenek vissza, a jogelőd szakokat is figyelembe véve. A jogelőd képzések 1999-ben Berzsényi Dániel Főiskolán kerültek megalapításra, majd különböző egyesülési folyamatok következtében a szakok – és a szombathelyi intézmény – a Nyugat-magyarországi Egyetem (2008) részei lettek. 2006-tól a szak bolognai rendszerben a mai néven létezik.

2017-től az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a szombathelyi kampusz egyesülése révén a Társadalomtudományi Karon folytatódott az oktatás, mivel az ELTE-n belül akkor csak ezen a karon működtek gazdálkodástudományi képzések. Az integrációval üzleti típusú közgazdász alapszakok jelentek meg az egyetem képzési portfóliójában. Jelenleg az időközben bekövetkezett változások folyamán a közgazdász szakok a GTK és a TáTK képzési portfóliójában is szerepelnek; minden változtatás és döntés a két kar együttműködését kívánja meg.

A szak vonzerejét Szombathelyen a helyben megszerezhető diploma, a közel negyed évszázados múlt és az ELTE brand adja. Szombathelyen az ELTE-n kívül a PTE Egészségtudományi Kara van jelen, gazdasági jellegű képzésük nincs.

Személyi feltételek

A kereskedelem és marketing szakon az oktatási feladatok nagy részét az ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Intézet két tanszékének – Savaria Gazdálkodástudományi Tanszék, valamint Üzleti Kommunikáció és Marketing Tanszék – oktatói látják el. Az Üzleti Kommunikáció és Marketing Tanszéken két főállású és két félállású, a Savaria Gazdálkodástudományi Tanszéken 6 főállású és 2 félállású oktató dolgozik.

Hallgatói életpálya

A diplomás pályakövetési rendszerben rendelkezésre álló adatok ismeretében az egyes szakok szűrése nem oldható meg. A Szombathelyen, 2020-2021-ben közgazdász alapképzésben (gazdálkodási és menedzsment, kereskedelem és marketing) végzett hallgatók esetében a rendszerben szereplő adatok szerint a hallgatók 56%-a dolgozik, 10,5%-a dolgozik és tanul, több, mint 5% külföldön tartózkodik. A hallgatók 56%-a Vas vármegyében dolgozik. 78%-uk diplomás munkakört tölt be.

A végzett hallgatóinkkal személyesen is tartjuk a kapcsolatot. Így tudjuk, hogy nagy részük Vas vármegyében, multinacionális cégeknél helyezkedik el, különböző pozíciókban. Kisebb részüket saját családi vállalkozásban került foglalkoztatásra.

A levelezős hallgatók esetében a diploma megszerzése ritkábban jelent munkahelyváltást, jellemző azonban a magasabb pozícióba lépés, a felelősségkörök kiterjesztése és a bérek növekedése.

Javaslatok

Oktatói oldal

Az oktatók jelenleg is lényegesen nagyobb óraszámokban (esetenként +70%) tanítanak az előírthoz képest. Hosszú távú cél ezért – a további képzések indításának függvényében – a tanszékeken és így a képzésen oktató főállású kollégák számának bővítése.

A rövid távú cél az oktatói mobilitás lehetővé tétele és bővítése Erasmus kapcsolatok segítségével, ezzel elősegítve az oktatók ismereteinek mélyítését. Emellett szeretnénk minden alkalmat megragadni arra, hogy a gazdasági élet szereplőit behívjuk a képzésekbe; akár csak egy óra erejéig. Ezzel biztosíthatjuk, hogy a képzésen az elméleti tudás mellett a legaktuálisabb gyakorlati tudás is átadásra kerüljön.

Képzés

Hosszú távon szükségesnek tartjuk a képzésben a digitális és a feltörekvő piacok fókuszba helyezését. Ez ideális esetben magában foglalja olyan speciális, legalább szabadon választható kurzusok bevezetését, amelyek az aktuális témák széles körét fedik le, mint például a digitális hirdetési stratégiák, a közösségi média analitika, a keresőmotor-optimalizálás, a big data felhasználása a marketingdöntésekben, az e-kereskedelmi stratégiák, és a digitális ellátási láncok logisztikája. Emellett a mesterséges intelligencia, a gépi tanulás és a blokklánc fogyasztói magatartásra és marketingre gyakorolt hatásának bemutatása is szükséges.

A képzésben hasznosnak tartanánk olyan interdiszciplináris projektek indítását, amelyek különböző tanszékek vagy karok közötti együttműködést igényelnek. Az interdiszciplináris

megközelítés céljából fontos lenne a közgazdaságtant, a pszichológiát és a digitális technológiákat ötvöző tárgyak vagy tárgytartalmak létrehozása. Ezek a tartalmak kiszélesíthetnék a hallgatók perspektíváit, mivel rámutatnak a fogyasztói magatartás, a piaci dinamika és a digitális innováció összefüggéseire.

A szak oktatóinak megkérdezése során a következő, a képzésben jelenleg nem szereplő, de oktatandó tárgyak merültek fel: kutatómódszertan (1. félévben), online marketing, vállalati társadalmi felelősségvállalás, reklámkommunikáció, projektmenedzsment, non-business szektorok gazdasági jellemzői; illetve a már részben létező tárgyak óraszámának növelése és az aktuális ismeretekkel való kiegészítése. A szak harmadéves hallgatói csoportjának megkérdezése során a következő, oktatandó tárgyak merültek fel: kutatómódszertan, online marketing, fenntarthatósággal foglalkozó tárgyak, üzleti etika.

A szakfelülvizsgálat alapján szükségesnek és kívánatosnak tartjuk legalább az alábbi módosítások elvégzését a képzésben:

- általános kutatómódszertan tantárgy bevezetése az első félévben,
- online marketing oktatása,
- a fenntarthatósággal és a vállalatok társadalmi felelősségvállalásával kapcsolatosan legalább egy tárgy behozatala a képzésbe,
- a kötelezően választható tárgyak számának növelése (duplázása), a tárgyak tervezhető indítása,
- a szabadon választható tárgyak számának releváns növelése.

Célszerűnek látjuk sok tárgy esetében az anyagok átdolgozását és – amennyire lehetséges – digitális technológiák minél szélesebb körű alkalmazását azon tárgyak esetében, ahol ez megoldható. Ez a folyamat azonban lassabb, feltétele a megfelelő infrastruktúra, illetve a tárgy átdolgozásához szükséges idő rendelkezésre állása, valamint az egyes elemek tesztelése azok bevezetése előtt.

Fenti célokhoz alkalmazkodva a 2023/2024-es tanévben a következő projekteket kezdtük el:

2023/2024 őszi félévben indítottuk el a Marketingnyelvészet szabadon választható kurzust, amely részben óra közben gyorsan, okostelefonokon elvégezhető feladatokra épül, ezzel interaktívabbá téve az órát. A kurzus a visszajelzések alapján sikeres volt; hozzá kell tennünk azonban, hogy a kifejlesztése, az alapjául szolgáló jegyzet megírása több, mint egy évet vett igénybe; azzal a további könnyebbséggel, hogy szabadon választható kurzusként nem kellett semmilyen előre meghatározott anyaghoz ragaszkodnunk; mind a tartalmat mind a tevékenységeket szabadon terveztük. Sokkal nehezebb az átállás egy olyan kurzus esetében, ahol a tartalom adott és korlátozza a lehetőségeket.

A 2023/2024 tanév I. félévében megkezdtük – pilot jelleggel – a mesterséges intelligencia bevonását az oktatásba; első lépésként a BSc szakos hallgatók használhatták fel projektfeladatuk egyes elemeinek elkészítéséhez (Marketing II tárgy). Feltétel volt az AI által generált tartalom egyértelmű megjelölése, illetve reflektálás a tapasztalatokra. Ezt a lépést szükségesnek tartottuk: egyrészt mivel a hallgatók ezeket az eszközöket eleve ismerik és használják, így tiltás esetén is lesznek, akik használni fogják azokat. A másik ok: a

munkaerőpiacon az AI használat képessége rövid távon is elvárás lesz. Amennyiben a hallgatókat ezektől elzárjuk, a munkaerőpiacon hátránnyal fognak indulni.

A pilot sikeres volt: a hallgatók az AI-t legtöbb esetben megfelelő módon, adott célra használták fel és tapasztalataikról beszámoltak. A konszenzus egyértelmű volt: szükségük lesz ezen platformok ismeretére a jövőbeli hatékony munkavégzéshez.

A 2023/2024 tanév II. félévében a pilotot az első éves hallgatókkal folytatjuk (Marketing I), és már az órai munkába is igyekszünk bevonni a mesterséges intelligenciát, felhívva a figyelmet a kihívásokra és a veszélyekre is.

KERESKEDELEM ÉS MARKETING FOKSZ SZAK FELÜLVIZSGÁLATÁRÓL

Külső és belső környezet

A Kereskedelem és marketing felsőoktatási szakképzés célja „olyan gazdasági szakemberek képzése, akik képesek általános gazdálkodási és ügyviteli feladatok lebonyolítására, döntések előkészítésére, alkalmasak kisvállalkozások áruforgalmi vagy marketing területén vezetői, nagyobb vállalkozásoknál középvezetők és a felsővezetők mellett kereskedelmi, illetve marketing szakreferensi, asszisztensi tevékenységet folytatni”.

Stratégiai célok:

- A régió gazdasági képzéseiben meghatározó szerep betöltése
- A szombathelyi képzésen futó BSc szakok számára hallgatói bázis biztosítása, így áttételesen a Vállalkozásfejlesztés (MSc, levelező) és további tervezett mesterszakok számára hallgatói bázis biztosítása.
- Gazdaságos működés a szombathelyi többi képzéssel együttműködve, ugyanakkor megőrizve a megfelelő távolságot a szakok között.

Szombathelyen a közgazdász képzések 25 éves múltra tekintenek vissza, a jogelőd szakokat is figyelembe véve. A jogelőd képzések 1999-ben Berzsenyi Dániel Főiskolán kerültek megalapításra, majd különböző egyesülési folyamatok következtében a szakok – és a szombathelyi intézmény – a Nyugat-magyarországi Egyetem (2008) részei lettek. 2006-tól a szak bolognai rendszerben a mai néven létezik.

2017-től az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a szombathelyi kampusz egyesülése révén a Társadalomtudományi Karon folytatódott az oktatás, mivel az ELTE-n belül akkor csak ezen a karon működtek gazdálkodástudományi képzések. Az integrációval üzleti típusú közgazdász alapszakok jelentek meg az egyetem képzési portfóliójában. Jelenleg az időközben bekövetkezett változások folyamán a közgazdász szakok a GTK és a TáTK képzési portfóliójában is szerepelnek; minden változtatás és döntés a két kar együttműködését kívánja meg.

A szak vonzerejét Szombathelyen a helyben megszerezhető diploma, a közel negyed évszázados múlt és az ELTE brand adja. Szombathelyen az ELTE-n kívül a PTE Egészségtudományi Kara van jelen, gazdasági jellegű képzésük nincs.

Személyi feltételek

A kereskedelem és marketing szakon az oktatási feladatok nagy részét az ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Intézet két tanszékének – Savaria Gazdálkodástudományi Tanszék, valamint Üzleti Kommunikáció és Marketing Tanszék – oktatói látják el. Az Üzleti

Kommunikáció és Marketing Tanszéken két főállású és két félállású, a Savaria Gazdálkodástudományi Tanszéken 6 főállású és 2 félállású oktató dolgozik.

Hallgatói életpálya

A diplomás pályakövetési rendszerben lévő adatok alapján az adatok szakra nem szűrhetők. A Szombathelyen, 2020-2021-ben közgazdász felsőoktatási szakképzésben (gazdálkodási és menedzsment, kereskedelem és marketing) végzett hallgatók esetében a rendszerben szereplő adatok szerint a hallgatók 43%-a dolgozik, 23%-a dolgozik és tanul, 10%-a tanul több, mint 6% külföldön tartózkodik. A hallgatók 90%-a Vas vármegyében dolgozik. 38%-uk diplomás munkakört tölt be.

A végzett hallgatóinkkal személyesen is tartjuk a kapcsolatot. Így tudjuk, hogy nagy részük Vas vármegyében, multinacionális cégeknél helyezkedik el, különböző pozíciókban. Kisebb részük saját családi vállalkozásban került foglalkoztatásra.

A levelezős hallgatók esetében az oklevél megszerzése ritkábban jelent munkahelyváltást, jellemző azonban a magasabb pozícióba lépés, a felelősségkörök kiterjesztése és a bérek növekedése.

Javaslatok

Oktatói oldal

Az oktatók jelenleg is lényegesen nagyobb óraszámokban (esetenként +70%) tanítanak az előírthoz képest. Hosszú távú cél ezért – a további képzések indításának függvényében – a tanszéken és így a képzésen oktató főállású kollégák számának bővítése.

A rövid távú cél az oktatói mobilitás lehetővé tétele és bővítése Erasmus kapcsolatok segítségével, ezzel elősegítve az oktatók ismereteinek mélyítését. Emellett szeretnénk minden alkalmat megragadni arra, hogy a gazdasági élet szereplőit behívjuk a képzésekbe; akár csak egy óra erejéig. Ezzel biztosíthatjuk, hogy a képzésen az elméleti tudás mellett a legaktuálisabb gyakorlati tudás is átadásra kerüljön.

Képzés

Hosszú távon szükségesnek tartjuk a képzésben a digitális és a feltörekvő piacok fókuszba helyezését. Ez a FOKSZ képzések rövid ideje (3 félév, 0 szabadon választható tárgy) nehezen megoldható. Ennek ellenére legalább egy ilyen témájú kurzus bevezetését szeretnénk kezdeményezni.

A szak oktatóinak megkérdezése során a következő, a képzésben jelenleg nem szereplő, de oktatandó tárgyak merültek fel: kutatómódszertan (1. félévben), online marketing, vállalati

társadalmi felelősségvállalás; illetve a már részben létező tárgyak óraszámának növelése és az aktuális ismeretekkel való kiegészítése.

A szakfelülvizsgálat alapján szükségesnek és kívánatosnak tartjuk legalább az alábbi módosítások elvégzését a képzésben:

- általános kutatómódszertan tantárgy bevezetése az első félévben,
- online marketing oktatása,
- a fenntarthatósággal és a vállalatok társadalmi felelősségvállalásával kapcsolatosan legalább egy tárgy behozatala a képzésbe.

Emellett szükségesnek tartjuk a képzési struktúra átgondolását, és az első félév és a harmadik félév között tantárgyak felcserélését (egyes nehéz tantárgyak kikerülése az első félévből és átkerülése a harmadik félévbe; helyette könnyebb tárgyak átmozgatása az első félévbe). A lemorzsolódási számok (2023-ban a képzést kezdők között első félévben 27 %) ezzel csökkenthetők lehetnének, ugyanis így az elsős hallgatók első egyetemi féléve kevésbé lenne megterhelő.

Célszerűnek látjuk sok tárgy esetében az anyagok átdolgozását és – amennyire lehetséges – digitális technológiák minél szélesebb körű alkalmazását azon tárgyak esetében, ahol ez megoldható. Ez a folyamat azonban lassabb, feltétele a megfelelő infrastruktúra, illetve a tárgy átdolgozásához szükséges idő rendelkezésre állása, valamint az egyes elemek tesztelése azok bevezetése előtt.

Fenti célokhoz alkalmazkodva a 2023/2024-es tanévben a következő projektet kezdtük el:

A 2023/2024 tanév I. félévében megkezdtük – pilot jelleggel – a mesterséges intelligencia bevonását az oktatásba; első lépésként a BSc szakos hallgatók használhatták fel projektfeladatuk egyes elemeinek elkészítéséhez (Marketing II tárgy). Feltétel volt az AI által generált tartalom egyértelmű megjelölése, illetve reflektálás a tapasztalatokra. Ezt a lépést szükségesnek tartottuk: egyrészt mivel a hallgatók ezeket az eszközöket eleve ismerik és használják, így tiltás esetén is lesznek, akik használni fogják azokat. A másik ok: a munkaerőpiacon az AI használat képessége rövid távon is elvárás lesz. Amennyiben a hallgatókat ezektől elzárjuk, a munkaerőpiacon hátránnyal fognak indulni.

A pilot sikeres volt: a hallgatók az AI-t legtöbb esetben megfelelő módon, adott célra használták fel és tapasztalataikról beszámoltak. A konszenzus egyértelmű volt: szükségük lesz ezen platformok ismeretére a jövőbeli hatékony munkavégzéshez.

A 2023/2024 tanév II. félévében a pilotot az első éves hallgatókkal folytatjuk (Marketing I), és már az órai munkába is igyekszünk bevonni a mesterséges intelligenciát, felhívva a figyelmet a kihívásokra és a veszélyekre is.

SZOCIÁLIS MUNKA BA ÉS MA SZAK FELÜLVIZSGÁLATÁRÓL

A szociális munka alap- és mesterképzés célja

A szociális munka alapképzés célja, hogy elméleti és gyakorlati tudást adjon a diákok kezébe, felkészítse őket arra, hogy a szociális és gyermekvédelmi szolgáltatásokat, ellátásokat igénybe vevő egyének, családok, csoportok és közösségek társadalmi helyzetét, motivációit, szükségleteit illetően képesek legyenek a helyzetfelismerésre és a megfelelő segítő módszerek alkalmazására. Az ehhez szükséges magas szintű társadalomtudományi, pszichológiai és jogi tudást, valamint a szociális munka elméletének és gyakorlatának ismereteit nyújtja a képzés. A diákok tanulmányaik során jelentős időt töltenek terepen: önkéntes munkát végeznek, részt vesznek szakmára felkészítő, személyiség- és készségfejlesztő sajátélményű gyakorlatokon, külső terepeken, szociális szolgáltatásokban megszervezett szakmai gyakorlatokon és egyhetes kutatótáborban¹.

A szociális munka mesterszak célja, hogy olyan szakembereket képezzünk, akik már meglévő alaptudásukra építve képesek a szociális munka gyakorlatában korszerű szemléletek és módszerek alkalmazására, megfelelő rálátással rendelkeznek ezek rendszerszintű összefüggéseire, az egyének és közösségek öntevékenységére. A képzés során a hallgatók interaktív módon, kis létszámú csoportokban, kollegiális légkörben mélyítik el tudásukat, saját projekteket hoznak létre és vitatnak meg, és ezek megvalósításához segítséget is kapnak. A szociális munka mesterszak támaszkodik a hallgatók önállóságára, az oktatókkal szakmai partnerségi viszonyban működnek együtt².

A képzési curriculum az elmúlt években jelentősen megújult, több mintatantervmódosítás is történt. Az utolsó, 2020-as módosításkor figyelembe vettük a felsőoktatás átalakítási folyamataihoz való igazodást, az egyetemi / kari-szintű elvárásoknak való megfelelést. A 2018-as módosítás óta szociális munka alapszakon három specializációt kínálunk: 1) Gyermekjólét, gyermekvédelem; 2) Pszichoszociális fogyatékoság és addiktológia; 3) Kirekesztett csoportok³. Az alapképzésben a terepgyakorlatokat az 5. és a 6. félévben kell teljesíteniük a hallgatóknak (150 és 300 órás időkeretben), ezeket terepgyakorlatkísérő szeminárium kíséri heti 3 órában. A mesterképzésben 240 órás a terepgyakorlat, melyet egy terepelőkészítő

---

¹ <https://tatk.elte.hu/szakok/alap/szocialismunka>

² <https://tatk.elte.hu/mesterszakok/szocialismunka>

³ Specializációk: <https://tatk.elte.hu/kepzesek/alap>

szeminárium vezet fel, valamint hangsúlyos elemek a saját projektek és kutatások is⁴. A képzésben egy specializációt kínálunk: Innovatív módszerek a szociális munkában⁵.

A szak belső és külső környezete

Országos szinten csökkenés figyelhető meg a szociális munka alap- és mesterképzés iránti keresletben, de képzésünk így is a legnagyobb alapképzés a nappali képzési formában. A mesterképzés esetében a 2. helyen állunk, azzal együtt, hogy az ELTE széles szociális képzési kínálatot biztosít. Országosan a szociális munka alapszakra 2022-ben összesen 732 fő jelentkezett, első helyen 337 fő, a felvettek száma 277, ebből 250 fő állami ösztöndíjas.⁶ Szociális munka alapszakos képzést 2023 őszén 12 egyetem (a Debreceni Egyetem 2 karon is), szociális munka mesterképzést 4 egyetem indított.⁷

Az önértékelési folyamat leírása

Az önértékelési folyamat a Társadalomtudományi Karon egységes és az érintett szakok szakfelelőseivel több körben egyeztetett egységes szempontok szerint vette kezdetét. Az önértékelések készítését előre meghatározott ütemezés szerinti kari megbeszélések segítették, a szükséges adatok jelentős részét a kari adminisztráció biztosította (pl. lemorzsolódási, felvételi adatok).

A szociális munka alap- és mesterképzésben is egy-egy munkacsoportot állítottunk fel, de a folyamatba a teljes Tanszéket is bevontuk. Négy tematikus tanszéki értekezletet tartottunk, minden évfolyammal egyeztetést folytattunk, az alapképzésben, valamint a SzHÉK delegáltja írásban is gyűjtötte a diákok véleményét a képzés egészére, illetve az egyes órákra vonatkozóan. A szociális munka alapképzésben négy munkacsoport működik a következő felosztásban: elméleti tárgyak, jogi tárgyak, készség- és pszichológiai tárgyak, szociális munka gyakorlata munkacsoportok. A csoportok vezetői rendszeres megbeszéléseket tartottak, amelyek tapasztalatait szintén felhasználtuk a képzés felülvizsgálata és a mintatanterv módosítása során. Mivel képzésünkben nagyon fontos a terepgyakorlat, a tereptanárok számára egy workshop-ot is szerveztünk.

---

⁴ Mintatanterv:

https://www.tatk.elte.hu/dstore/document/2471/T%C3%A1TK_szoci%C3%A1lis_munka_levelez%C5%91_tagozat_tanterv_2020-t%C3%B3l_%C3%89RV%C3%89NYES.pdf

⁵ Specializációk:

https://tatk.elte.hu/dstore/document/1381/Innovativ_modszerek_specializacio_targyleirasok_2020_szoc_munkama.pdf

⁶ Forrás:

https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statistikak/elmult_evek/!ElmultEvek/index.php/elmult_evek_statistikai/tobbciklus-alap-osztatlan?filters%5Bsta_ev%5D=2022/%C3%81&page=4&orderBy=sta_asz_nev&sortBy=ASC

⁷ <https://tamogatoweb.hu/felveteli-2023/>

Az alapképzésben 10 óralátogatást szerveztünk, amelyek keretében egy külső, szociális munkás tudással nem rendelkező megfigyelő adott visszajelzést az órák követhetőségéről, a tanár-diák együttműködésről, az óra tematikába való illeszkedéséről és az óra hangulatáról. A mesterképzésben szintén minden évfolyam (évfolyamonként legalább 10-12 hallgató) véleményét kikértük órai beszélgetések keretében.

Személyi feltételek

Képzéseinek oktatói elsősorban a Tanszék belsős oktatói köréből kerülnek ki, 2023/2024-ben a tanszék állományába 16 oktató tartozik (közülük 4 fő 50%-os státuszban). Fontosnak tartjuk külsős oktatók bevonását a képzésbe, a képzések szerkezetéből adódóan sok tereptanárral, az alapképzésben félévenként 20-25 fővel dolgozunk együtt. Emellett óraadók (3-5 fő) tanítanak elméleti és gyakorlati tárgyakat. 2019 és 2023 között négy, 2024-től öt nyugdíjas oktató vesz részt a képzésben, illetve évek óta egy külföldi nyugdíjas professzor is tanít a mesterképzésünkben. Tanszékünkön egy professzor emerita (órát 2020 óta nem tart) és egy professzor emeritus van, aki jellemzően évente egy kurzust vállal.

Külföldi vendékoktatónk, Katz Katalin az izraeli Héber Egyetem oktatója, kiemelkedő szakmai tudásával segítette oktatói munkánkat a 2019/20, a 2021/22 és a 2022/23 tanévekben. Külföldi vendégprofesszorok továbbá egy-egy kurzusra vagy a kurzusok egy részére érkeznek Erasmus mobilitások keretében.

Következő 5 évre vonatkozó tervek

- Az oktatói állomány létszáma kiegyenlített, a jelenlegi óraterhelések megfelelőek, oktatóink több képzésben is részt vesznek a karon, valamint többen bekapcsolódnak a Szociálpolitika Doktori programba.
- Jelenleg hiányzik egy fő pszichológus a pszichológiai tárgyak oktatására, ennek a pótlását szeretnénk megoldani 2024 szeptemberében legalább a korábbi félállás terhére. Az új oktató jellemzően alapozó kurzusokat vinne az alapképzésben.
- Tervünk, hogy habitusvizsgával több oktatónk is előre lépjen (várhatóan 4 fő).
- Fontosnak tartjuk továbbá, hogy a doktoranduszok is csatlakozni tudjanak egy-egy kurzussal a képzéseinkhez és a Tanszéken folyó tudományos munkához.

Hallgatói életciklus

alapképzés (BA)

Keretszámok, hallgatói létszámok, diplomaszerzés, lemorzsolódás

Az ELTE-n a 2020., 2021. és 2022. szeptemberi kezdéssel meghirdetett alapszakos, nappalis, államilag támogatott és költségtérítéses szociális munka szak együttes kapacitása minden évben minimum 25, maximum 50 fő volt (az államilag támogatott helyekről nincs külön adat)^{8,9}. Az ELTE szociális munkás alapképzését csak nappali tagozaton lehet végezni, levelezőn és távoktatásban nem¹⁰. Az általános felvételi eljárás során jelentkezők és felvettek létszámadatait az 1. táblázatban foglaltuk össze.

1. táblázat: A jelentkezők és a felvett hallgatók létszámadatai, szociális munka, alapképzés (nappali tagozat, általános felvételi eljárás, államilag támogatott és költségtérítéses képzés), 2013, 2019-2023

Finanszírozási forma	2013	2019	2020	2021	2022	2023
	Jelentkezők/felvettek száma (fő)					
Államilag támogatott	97/32	133/41	91/26	93/35	106/32	125/38
Költségtérítéses	30/1	29/2	18/0	17/0	23/3	19/1
<i>Összesen</i>	<i>126/33</i>	<i>162/43</i>	<i>109/26</i>	<i>110/35</i>	<i>129/35</i>	<i>144/39</i>
	Ebből: első helyen jelentkezők/első helyen felvettek száma (fő)					
Államilag támogatott	25/19	33/28	22/18	33/26	34/23	33/27
Költségtérítéses	2/0	1/1	0/0	0/0	2/2	2/1
<i>Összesen</i>	<i>27/19</i>	<i>34/29</i>	<i>22/18</i>	<i>33/26</i>	<i>36/25</i>	<i>35/28</i>
	Első helyen jelentkezők aránya az összes jelentkezőhöz viszonyítva (%)					
Államilag támogatott	26,6	24,8	24,3	35,5	32,1	26,4
	Első helyen felvettek aránya az összes felvett hallgatóhoz viszonyított aránya (%)					
Államilag támogatott	59,4	68,3	69,2	74,3	71,2	71,7

Forrás: Oktatási Hivatal, Intézmények szerinti adatok, felvi.hu

⁸ Források:

https://www.felvi.hu/felveteli/jelentkezes/korabbi_elj_archivum/felveteli_tajekoztatok/meghirdetesek_20a!/Fft_archivum/archivum.php?tipus=szer&szer_id=336&elj=20a

https://www.felvi.hu/felveteli/jelentkezes/korabbi_elj_archivum/felveteli_tajekoztatok/meghirdetesek_22a!/Fft_archivum/archivum.php?tipus=szer&szer_id=336&elj=22a

https://www.felvi.hu/felveteli/jelentkezes/korabbi_elj_archivum/felveteli_tajekoztatok/meghirdetesek_22a!/Fft_archivum/archivum.php?tipus=szer&szer_id=336&elj=22a

⁹ 2023-tól a szakra vonatkozó keretszámokat már nem határozzák meg.

¹⁰ A felvi.hu-n elérhető statisztika szerint 2013-ban 16 fő, közülük 3 fő első helyen jelentkezett költségtérítéses levelező képzésre, de senkit nem vettek fel, levelezős képzés így már akkor sem indult az alapszakon.

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiOGZlNDY3OTYtMzQ0OC00ZGQxLWExOTU0MTdmMmZiYzAxZjg2IiwidCI6Ijg3NTQzNjFiLWWE0OWEtNDg5NC1iYzclLWRIYTO2YTI1MzZjMiIsImMiOiI9>

Az ELTE TáTK Tanulmányi Hivatalának összesítése alapján a 2006/2007-ben indult – bolognai rendszerű – szociális munka alapképzésre (nappali, SZM-NBHU) a 2023. október 31-i létszámadatok szerint a teljes, 2006 és 2023 közötti időszakban összesen 1319 főt vettek fel, akiknek eddig közel fele (45,6%) szerzett diplomát, és 8 százaléka (109 fő) jelenleg aktív hallgató. A felvettek tizede (136 fő) nem iratkozott be a képzésre, 16 százalékukat (216 fő) elbocsátották, további 13 százalékukat (176 fő) pedig törölték a képzésből. Az utoljára a 2008/2009-es tanév második félévében indult esti alapképzés (SZM-EBHU) keretében a 163 felvett hallgató 37 százaléka (60 fő) szerzett diplomát, 43 százalékukat (70 fő) elbocsátották a képzésről.¹¹

mesterképzés (MA)

Keretszámok, hallgatói létszámok, diplomaszerzés, lemorzsolódás

Az ELTE-n a 2020, 2021 és 2022. szeptemberben induló szociális munkás mesterképzést nappali és levelező munkarendben is meghirdették. A nappalis mesterképzésen az államilag támogatott és a költségtérítéses kapacitás 2020-ban 15-15 fő (minimum-maximum), levelezős munkarendben 20-20 fő volt¹². 2021-ben és 2022-ben maradt a 15 fős államilag finanszírozott kapacitás, a költségtérítéses kapacitás viszont 10-15 fő közöttire csökkent. Levelezőn mindkét munkarendben ismét 20 fő volt a maximum-minimum kapacitás¹³. Ezzel együtt, az ELTE-n szociális munkás mesterképzés évek óta nem indul nappalin, csak levelezőn (az egy-két nappalis hallgató számára mentori rendszerben biztosítjuk a képzést).

2013-ban – általános felvételi eljárásban – nappalis mesterképzésre 31 fő jelentkezett államilag támogatott helyekre, akik közül 8 főt (24%) vettek fel, az önköltséges képzésre hárman jelentkeztek, közülük senkit nem vettek fel. 2019 és 2021 között, bár voltak jelentkezők (4-11 fő), nappalis mesterképzésre egyetlen hallgató sem nyert felvételt, a szak nem indult el. 2022-ben és 2023-ban viszont a 7 és 10 jelentkező közül egy, illetve két hallgatót felvettek nappalis, államilag támogatott mesterképzésre.¹⁴

---

¹¹ Forrás: Tanulmányi Hivatal, ELTE TáTK.

¹² Forrás:

https://www.felvi.hu/felveteli/jelentkezes/korabbi_elj_archivum/felveteli_tajekoztatok/meghirdetesek_20a/!Fft_archivum/archivum.php?tipus=szer&szer_id=336&elj=20a&oldal=2&fej=D#lab_336_M-101

¹³ Források:

https://www.felvi.hu/felveteli/jelentkezes/korabbi_elj_archivum/felveteli_tajekoztatok/meghirdetesek_21a/!Fft_archivum/archivum.php?tipus=szer&szer_id=336&elj=21a&oldal=2&fej=D

https://www.felvi.hu/felveteli/jelentkezes/korabbi_elj_archivum/felveteli_tajekoztatok/meghirdetesek_22a/!Fft_archivum/archivum.php?tipus=szer&szer_id=336&elj=22a&oldal=2&fej=D

¹⁴ Forrás: Oktatási Hivatal, Intézmények szerinti adatok, felvi.hu

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiOGZlNDY3OTYtMzQ0OC00ZGQxLWExOTU0MTdmMmZiYzAxZjg2IiwidCI6Ijg3NTQzNjFiLWWE0OWEtNDg5NC1iYzclLWRIYTO2YTI1MzZjMiIsImMiOiI9>

A levelezős, államilag támogatott képzésre jelentkezők és felvettek száma – a 2019-2023 közötti időszakot tekintve – 2021-ben volt a legmagasabb, a 49 jelentkező közül 17-et (35%) vettek fel. 2022-ben 33, 2023-ban 38 fő adta be jelentkezését, előbbi évben tízen, utóbbiban kilencen nyertek felvételt, vagyis a felvettek aránya 30 százalékról 24 százalékra csökkent. 2019-től egyre többen első helyen jelentkeznek a szakra, számuk kilencről 15 főre nőtt 2023. Eszerint 2019-ben a jelentkezők 27, 2020-ban 32, 2021-2023 között 39-40 százaléka adta be jelentkezését az első helyen. A költségtérítéses levelező képzésre jelentkezők száma 2019 és 2023 között kettőről tíz főre nőtt, de a felvettek száma minden évben legfeljebb egy-két fő volt (2019-ben és 2021-ben senkit nem vettek fel).¹⁵

Csak a levelezős, államilag támogatott mesterképzés statisztikái alapján, 2019-ben és 2022-ben a jelentkezők egyaránt mintegy negyedét (24%-át), 2020-ban és 2021-ben több mint harmadát (35-36%) vették fel a szakra (2. ábra). (Pótfelvételi eljárásban levelezős mesterképzésre – csak önköltséges formában – a 2019 és 2023 közötti időszakban 2020-ban és 2021-ben jelentkezett egy-egy fő, akiket fel is vettek.)¹⁶

A 2008/2009-es tanév első félévében indult – bolognai rendszerű – szociális munkás levelező mesterképzésre 2023-ig – október 31-i összesítés szerint – összesen 163 hallgató nyert felvételt, közel felük (77 fő, 47,2%) diplomát szerzett, 12 százalékuk (20 fő) abszolvált, tizedük (15 fő, 9,2%) jelenleg is aktív. A nappali képzésre, annak indulásától, 2010/2011 második félévétől 2023. októberig, 95 hallgatót vettek fel. Kétharmaduk (62 fő, 65,3%) már lediplomázott, öt fő abszolvált (5,3%), további két fő (2,1%) még aktív.¹⁷

A hallgatók munkaterhelése

Az utóbbi öt évben a hallgatók terhelésének optimalizálása érdekében több kurzust összevontunk. Az alacsony kreditértékek megemelésével mind az alap, mind a mesterképzésben egységesen oszlanak el az órák, az egyes féléveknek hasonló mértékű a terhelése. Az alapképzés esetében a gyakorlati félévekben (5. és 6. félév) a kötelező órák száma kevesebb annak érdekében, hogy a gyakorlati félév terhelése mellett az elméleti kurzusok száma alacsonyan maradjon. A 3,5 féléves képzési struktúrában a hallgatóknak lehetőségük van 7 félév alatt végezni, de emellett többen választják azt, hogy 8 félév alatt végzik el a képzést, hiszen a mesterképzések jellemzően nem indulnak keresztfélévben, így akik rögtön tovább akarnak menni valamilyen mesterképzésre, nem sietnek a tanulmányaik befejezésével. Számukra a terhelés ennek következtében még kedvezőbb. A hallgatói visszajelzések alapján a munkaterhelésükkel elégedettek, nem érzik túlzónak, megterhelőnek az egyetemi elvárásokat.

A mesterképzés esetében is hasonlóan arányos a kurzusok száma a 4 félév során, de intenzív a 2. félév a 240 órás gyakorlat teljesítése, valamint a 3. félév a projektmunka miatt. A terhelésről

---

¹⁵ Ua.

¹⁶ Forrás:

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjojOGZlNDY3OTYtMzQ0OC00ZGQxLWExOTUtMTdmMmZiYzAxZjg2IiwidCI6Ijg3NTQzNiFiLWWE0OWEtNDg5NC1iYzclLWRIYTQ2YTI1MzZjMiIsImMiOjI9>

¹⁷ Forrás: Tanulmányi Hivatal, ELTE TÁTK

kedvezőek a visszajelzések, noha a dolgozó diákok, különösen a levelezős mesterképzésben, nehezen hangolják össze a tanulmányaikat és a munkát, sőt esetükben a családi élet feladatai is hangsúlyosak. A levelező képzésben a pénteki napokat többnyire online tartjuk, a személyes jelenlétet igénylő kiscsoportos, tréning típusú órákat pedig szombatra tesszük. A levelezős képzések általában 4 vagy 5 hétvége alatt futnak le félévente. A nappalis képzést a nagyon alacsony létszám miatt tutoriális rendszerben biztosítjuk, mely igazodik a diákok időbeosztáshoz is.

A következő öt évre vonatkozó tervek, szükséges beavatkozások

- Kiemelt célunk a képzés minőségének, az oktatás színvonalának további erősítése, fejlesztése.
- Célunk továbbá az elméleti és a gyakorlati órák tudásanyagának összehangolása, tréning jellegű új tartalmak beépítése a gyakorlati oktatásba, valamint csoportos külföldi tanulmányutak szervezése, illetve az ahhoz a szükséges források előteremtése, pályázati lehetőségek felkutatása és az Erasmus utak népszerűsítése hallgatóink körében.
- A mesterképzésben is igyekszünk motiválni a diákokat a külföldi tapasztalatszerzésre, de erre a levelezős képzésben kevés lehetőség nyílik, mivel a hallgatók dolgoznak, sokan vezetők is, így leterheltek.

SZOCIOLÓGIA ALAPSZAK FELÜLVIZSGÁLATÁRÓL

Bevezetés

Az önértékelési folyamat az ELTE TáTK egészére nézve egységes szempontok szerint történt, a beszámoló a megadott szempontok és javasolt tagolási címek alapján készült el (Bevezető, Személyi feltételek, Hallgatói életciklus, Munkaerőpiaci feltételek, Hallgatóközpontú tanulás, A képzés tartalma). Az önértékelés elkészítéséhez szükséges adatok összeállításban a kari adminisztráció (Tanulmányi Hivatal, Gazdasági Hivatal, Dékáni hivatal) és a tanszékek adminisztrátorai nyújtottak segítséget, felhasználtuk a Diplomás Pályakövető Rendszer (DPR) adatait is. Az összefoglaló elkészítését nagymértékben megkönnyítette, hogy a vizsgált időszakban a szak folyamatosan monitorozta képzését, így a hallgatók, az oktatók, a tanszékek és a Tanulmányi Hivatal munkatársaival is készültek egyéni és fókuszcsoportos beszélgetések, célzott felmérések. 2018. áprilisában, májusában és júniusában az EFOP343-as ELTE Lemorzsolódás projektje keretében 8 hallgatói fókuszcsoport, illetve 7 szakértői interjút készítettünk szakvezetőkkel, illetve a tanulmányi hivatal munkatársaival. Ennek a felmérésnek a fókuszja a lemorzsolódásra, a munka és a képzés összeegyeztethetőségére, a tanulási motivációkra vonatkozott. 2022. szeptemberében hat csoportban kérdeztük le a magyar nyelvű BA-képzésben tanulók teljes harmadik évfolyamát. Az angol nyelvű BA szociológia szak elindulása után egy évvel 2020 őszén két oktatói fókuszcsoportos beszélgetést is szerveztünk, melynek eredményei a magyar nyelvű szak tekintetében relevánsak. (A beszélgetéseken résztvenni nem tudó kollégák közül többen írásban juttatták el a szakvezetőhöz benyomásaikat, észrevételeiket.) 2024 tavaszán külföldön tanuló hallgatókkal két fókuszcsoportos beszélgetés is zajlott, mely a külföldi tanulmányok során megismert jó gyakorlatok feltárására irányult. 2023 júliusában kifejezetten a szak átvilágítása és jelen összefoglaló elkészítése céljából a szakvezetés célzott beszélgetést szervezett a tanszékek vezetőivel, delegált képviselőivel, intézetvezetővel a tanszékek nehézségeiről, jövőbeli terveiről. A szak vezetése igyekszik folyamatos, kölcsönös tájékoztatáson alapuló kapcsolatot fenntartani a Hallgatói Önkormányzattal (HÖK), a Szakos Hallgatók Képviselőtelével (SZHÉK), valamint a Némedi Dénes Könyvtár vezetésével.

2019-ben indult az ELTE, így a Kar akkreditációs eljárása is, a MAB látogatására a 2020-as évben került sor. Az akkreditációs eljárások sikeresen lezajlottak, a MAB monitoring eljárás előírása mellett, ez a folyamat természetesen a szakról történő reflexiót is dinamizálta.

A bevezető fejezet röviden összefoglalja a szak történetét, a szak külső és belső környezetét. Tartalmazza a vonatkozó időszakra vonatkozó felvételi adatokat, az elsőhelyes és összes jelentkezőket, a szakon belüli jelentkezőkkel, valamint a hazai szociológia BA szakokkal összehasonlításban.

Személyi feltételek

A fejezet tartalmazza a szak oktatói összetételének változását, oktatássegítő munkatársak szerepének bemutatását, az óraadók viszonylagosan magas számának magyarázatát, kitérve az óraadó kollégákkal betöltött kurzusok sajátosságaira.

A következő 5 évre vonatkozó tervekből az alábbi elemeket emelem ki:

Humánpolitikai kihívások

A szak számára humánpolitikai szinten a legnagyobb problémát a fiatal oktatók fluktuációja okozza. A tanársegédek és adjunktusok közül többen megélhetési okokból kénytelenek voltak állást váltani. A vizsgált időszakban a tanítást segítő munkatársak fluktuációja is érezhető hátrányokkal járt. Az oktatási minőségének biztosítására és az elvándorlás megelőzése érdekében fontos, hogy a nehezen kiszámítható gazdasági, politikai környezetben is megpróbáljuk valamilyen módokon támogatni a fiatal (és kevésbé fiatal) oktató és tanulássegítő munkatársak helyzetét a jövőben. Humánpolitikai szinten jelenleg szintén kihívást jelent az angol nyelvű testvérszak gyors növekedése, mivel az oktatói állomány közös a két szakon. A következő években sok függ attól, hogy a Karon több, a szociológia alapszakra épülő társadalomtudományi mesterképzés elindítása megvalósul-e, melyek szintén lekötnek a szak oktatóinak egy jelentős kapacitását. Ez esetben a jelenlegi egyensúlyi rendszer csak a humánerőforrás bővülésével fenttartható. Külső óraadók jelenlétére továbbiakban is számítunk a fentiekben összefoglaltak szerint és okán.

Az oktató és kutató feladatkörök összeegyeztetésének problémája, ezek kezelése

Az oktatói beszélgetések során visszatérő probléma a kutatás háttérbe szorulása az oktatói terhek és túlterheltség következtében. Az oktatók kurzusaik mellett nagyon nehezen tudják kutatásaikat végezni, így kutatásaik és publikációk elvégzésére rendszeresen az oktatási szüneteket használják fel. Ez nemcsak szakmai szempontból problematikus, hanem kimondottan megterhelő, hiszen a pihenés és töltődés kimaradását eredményezi. Az egyenlőtlen oktatási viszonyok miatt – eltérő létszámú/képzési szintű kurzusok, kötelező kurzusokba beragadás stb. – jellemző probléma, hogy vannak, akiknek kevesebb ideje maradt a kutatásokra. Bizonyos tanszékeken és intézetekben a tanszék-, intézetvezetés átadása is nehézségekbe ütközik a pozíció betöltését megkívánó előírások miatt.

A szak oktatóinak kutatói, tudományos tevékenységét a kari kiválósági pályázata, a 2023-ban bevezetett (külföldi vagy hazai konferencia részvételre, regisztrációs díjra, illetve könyvmegrendelésre fordítható) Személyi Tudományos Keret (SZTK) segíti. Fontos célkitűzés a jövőre nézve is a kutatási területek lehetséges – akár szakok közötti – összekapcsolása, a pályázatok összeállításának dinamizálása.

Oktatói terheltség és kiegészítés-veszély, ezek kezelése

Már a korábbi, ELTE-s oktatókat célzó kérdőíves kutatásból is kiderült: a Kar oktatóit is nagyfokú túlterheltség jellemzi, ill. sokan sokáig ugyanazokat a kötelező kurzusokat tartják, ami kiegészítéshez vezethet. A szakon három tanszék is problematizálta a „beszállító” jellegű adódó feszültségeket és nehézségeket. Ezeken a tanszékeken túlsúlyban vannak a kötelező gyakorlati órák, melyek formalizáltak, kötött tartalommal és tematikával, egyes kurzusok

tartalma (a korábbi kurzusösszevonások következtében) nagyon tömény. Az itt oktatóknak kevés lehetőség adódik ettől eltérő kurzus oktatására, ami szintén az oktatók kiégéséhez, elvándorlásához vezet. Sokszor az oktatók egyedi problémaként, kudarcként élik meg ezeket a nehézségeket, amivel egyénileg, megfelelő mentálhigiéniai segítség, eszköztár hiányában önmaguknak kell megküzdeniük. Érdemes lenne az oktatók számára is biztosítani valamilyen továbbképzést, tréninget – akár prevenciós jelleggel is – mindezek megelőzésére.

Adminisztratív terhek csökkentése

További probléma az oktatókra nehezedő adminisztratív teher. A vizsgált időszakban oktatói panaszként jelent meg, hogy egyre fokozottabb mértékben az oktatók látják el adminisztrátorok munkáját. Ennek egyik oka az oktatástechnikai feltételek átalakulásában rejlik, másik a képzés túlbürokratizált voltában, amin javítani lehetne. A következő időszak személyei feltételeit érintő elképzelések körvonalazásához érdemes lenne újabb fókuszcsoportos felmérést szervezni az oktatók és a tanulássegítő munkatársak körében (lehetőség szerint külső moderátorral), valamint a SZTK felhasználásának monitorozására.

Hallgatói életciklus

A fejezet tartalmazza a szakra jellemző keretszámokat, az elmúlt évek jelentkezési, felvételi és beiratkozási, illetve diplomaszerezési és pályakövetési információit, az elmúlt évek lemorzsolódási adatait, ill. ezek elemzését.

A jelentkezők motivációjáról belső felmérésekből vannak információink, melyekből az derült ki, hogy viszonylag sokan jönnek továbbra is – leginkább a frissen érettségizettek közül – úgy szociológia szakra, hogy nincs elképzelésük sem a szakról, sem saját céljaikról. Jellemző ugyanakkor, hogy többen másik képzésről (ELTE nyelvszakok, történelem, magyar, fizika, biológia, gyógytorna szak, más egyetemek gazdasági képzéseiről) váltottak a szociológiára. (Ezek a hallgatók egyébként mindig sokkal több pozitívumot emelnek ki a képzés, illetve a TÁTK vonatkozásában összehasonlítva az előző képzéssel vagy egyetemi tanulmányokkal, mint az érettségi után közvetlenül beiratkozott hallgatók.) A vágyott pszichológia szak helyett B-tervként továbbra is sokan érkeznek a szociológia szakra. Közülük, a 2018-as felmérésben még szinte minden megszólaló hozzátette, hogy annyira megszerette a szociológiát, hogy már nem is menne el pszichológia szakra, de ez 2022-ben már nem volt jellemző.

A szakra jelentkezés motivációi között hangsúlyosan szerepelt, hogy nagyon jó alapszaknak tartják a továbblépéshez, mind a munkavállalói karrier, mind a továbbtanulás terén. Többen már MA-tervekkel (elsősorban a kriminológia, a média, a nemzetközi tanulmányok, humán ökológia mesterképzések) jönnek, ehhez választják a szociológia alapszakot de általános meggyőződés, hogy nagyon szerteágazó továbbtanulási lehetőségeket nyújt ez az alapképzés. Azok a tipikusan a frissen érettségizett hallgatók, akik bármiféle elképzelés vagy cél nélkül, esetleg szülői nyomásra iratkoztak be, gyakran már az első félévben megszakítják tanulmányaikat. Sok esetben a passzíváltatás is lemorzsolódáshoz vezet.

A lemorzsolódók között az utóbbi évtizedben egyre nagyobb számban képviseltetik magukat a felvett, de nem beiratkozott hallgatók. E mögött – a megkérdezettek szerint – többek között egy külföldi felsőfokú oktatási intézménybe elnyert sikeres felvételi, a képzés megkezdését ellehetetlenítő anyagi vagy lakhatási problémák állhatnak. A már tanulmányaikat megkezdő

hallgatók esetében – szintén a hallgatói fókuszcsoportok alapján – viszonylag ritkán fordul elő, hogy anyagi kényszerűségből hagyják abba tanulmányaikat (noha erre is van több példa), valamint más szakokkal összevetve kevésbé jellemző, hogy egy magas fizetéssel, vagy biztos jövővel kecsegtető állás vonja el a hallgatókat tanulmányaiktól.

A fejezetben beszámolunk a *hallgatókat értékelő eljárásokról* is. A hallgatói elégedettséget és elégedetlenséget folyamatosan monitorozzuk, három-négy évente szervezett fókuszcsoportos felméréseken keresztül. (A fókuszcsoportokon a részvétel önkéntes volt és biztosítottuk az anonimitást a résztvevők számára. A moderátorok PhD-hallgatók voltak, a hallgatóknak többször is lehetőségük volt a fókuszcsoportos során anonim megjegyzéseket is tenni jegyzetek formájában.) Mindemellett törekszünk a Hallgatói Önkormányzattal a folyamatos párbeszédre az esetlegesen jelentkező problémák minél gyorsabb megoldása érdekében. A hallgatók természetesen az oktatókat, a szakigazgatókat, az egyetem vezetését is megkereshetik panaszaiikkal. Mindezeket túl figyelemmel követjük az Oktatás Hallgatói Véleményezés (OHV) felméréseit is, de az oktatók egy része az anonim kilépőcédulák eszközével is, és a félév végi (csoportos és/vagy) (ön)értékelés lehetőségével is él. Az OHV adatok alapján a vizsgált időszakban 1-2%-os arányt érik el a tanuló-oktató kapcsolatban a kölcsönös tisztelet kapcsán megjelenő panaszok.

Konkrét hallgatói panasz 2018-2023-ban leggyakrabban a szemináriumi férőhelyek növelése, óraütközés miatt érkeztek. A fókuszcsoportos beszélgetésekből kiderült, hogy a hallgatók problémáinak egy része a munkavállalásból adódik (pl. az órarend-összeállítás), másik a tanmenethez kötődő bürokratikus eljárásból adódik.

Problémát jelent, hogy a *tanulási környezetet* döntően meghatározó tantermek a 20. századi tanulási módszerekre, döntően a frontális oktatásra vannak kialakítva. Miközben erőteljes cél a progresszív pedagógiai módszerrel történő gyakorlati kompetenciák fejlesztése, ezek a mindennapi működtetés közben a tanulási környezet által akadályoztatva vannak, vagy ezt teljesen el is lehetetlenítik. A technikai felszereltség – más felsőoktatási intézményekkel összehasonlítva – „siralmas és méltatlan” (oktatói fókuszcsoport). A legnagyobb probléma, hogy a tanulási környezet kialakításában, az épület üzemeltetésére vonatkozóan a Karnak nincsen mozgásteret, és egyáltalán az épületet érintő bármilyen döntésbe sincsen a szaknak beleszólása. A tanulást is elősegítő közösségi terek létrehozása helyett a meglévőket is – minden megkérdezés nélkül – befalazták, irodákat létrehozva, a kisebb szemináriumi szobákból szintén irodahelységeket hoztak létre, miközben köztudott, hogy a közösségi terek hiánya megnehezíti a hallgatók (és oktatók) kapcsolódását, hozzájárulva a lemorzsolódás eshetőségéhez.

A következő 5 évre vonatkozó tervek, szükséges beavatkozások közül az alábbiakat emelem ki: A hallgatói fókuszcsoportos visszajelzések alapján a hallgatók nagyon igénylik a részletes és folyamatos tájékoztatást a képzés során. Ennek formái eddig a következők voltak: Gólyatábor, neptun, személyes tájékoztatók felsőbbévesek (HÖK, SZHÉK) bevonásával. Tervbe vettük egy a hallgatókat segítő GYIK/kisokos összeállítását hallgatói és a tanulmányi hivatal segítségével, ennek összeállítása folyamatban van. A hallgatók számára nemcsak a képzés menetére, hanem tanulási folyamat sikerességére vonatkozó információk is nagyon fontosak és meghatározóak. Ennélfogva törekedni kell arra, hogy a hallgatók kielégítő visszajelzést kapjanak teljesítményükről minden oktatótól. A hallgatók visszatérően hiányolják az egyetemi közösséget, amit leginkább három faktornak tudnak be: az egyetemi közönségszervezés hiányának, a HÖK és SZHÉK passzivitásának és a közösségi terek hiányának, míg a HÖK és

SZHÉK a hallgatók passzivitásáról, a számukra szervezett programok iránti inaktivitásról számolnak be. Ezeket a rossz irányba tartó dinamikákat jó lenne felszámolni. A jövőben mindenképpen szükség lenne a hallgatóknak és a hallgatókkal együtt szervezett szakmai programokkal a közösségi életet dinamizálni, a hallgató-oktató kapcsolatokat erősíteni, ami azonban egyre nagyobb kihívást jelent.

Munkaerőpiaci környezet

A Diplomás Pályakövetési Rendszer (DPR) csak részleges adatokkal szolgál: a 2018/19-es és 2020/21-es években tanulmányait befejezett hallgatók jelenlegi fő munkaerőpiaci státuszára, az illeszkedés mértékére vonatkozóan. A hallgatók munkaerőpiaci elhelyezkedésének és sikerességének felmérése a szak számára nagy fontossággal bírna, mint ahogyan a bejövő hallgatók számára potenciális munkavállalási lehetőséget bemutató beszélgetések, tájékoztatók hirdetése is (ez utóbbi hallgatói igény is). Ennek megvalósítása ugyanakkor számos, nehezen – vagy egyelőre egyáltalán nem – leküzdhető akadályba ütközik.

A szakmai gyakorlatokra vonatkozóan esetleges változtatások között felmerült a kötelező óraszám csökkentése, a kreditérték megváltoztatása, a belső szakmai helyek növelése, betöltésük prioritásának biztosítása, rendszeres szociotábor szervezése. Minden változtatás további kérdéseket vet fel. A fókuszcsoportos hallgatói felmérésekben egyébként a szakmai gyakorlatra koncentrálnó kérdésblokk nem készült, a legközelebbi felmérésnél érdemes lenne ezt is jobban körüljárni, felmérni.

5. Hallgatóközpontú tanítás

A szak félévenként megközelítőleg 75-85 kurzust hirdet meg a hallgatók létszámától függően. Nem csak az oktatás minősége, hanem a társadalomtudományi tudás és képzettség széles választékának biztosítása is prioritás. Mivel a hallgatói állomány sokszínű és hallgatók érdeklődése is nagyon heterogén, esetenként diffúz, a szak igyekszik a hallgatói skilleket, potenciált és igényeket folyamatosan monitorozni és szükség esetén új tárgyakat biztosítani és a meglévők tematikáját ezekhez alakítani. A speciális szükségletű hallgatók, a külföldön is tanuló hallgatók, és egyáltalán a munkavállaló hallgatók igényei és problémái egyre nagyobb súllyal jelennek meg az oktatás mindennapjaiban is. A speciális hallgatói igényekre igyekszik a szak felkészülni, és ez igaz általában véve bármilyen hallgatói kérésre. Sajnos, az elmúlt években kollektív hallgatói igények elenyésző számban fogalmazódtak meg, korábban a HÖK részéről rendszeresen, illetve egyéni megkeresések formájában is érkeztek kérések és észrevételek, így jobban láthatóbbak voltak ilyen irányú elvárások.

Oktatói visszajelzések alapján egyértelműen szükség van a bejövő hallgatók oktatásmódszertani képzésére, egyebek mellett mind a jegyzetelés, mind az olvasási kultúra terén jelentős átalakulásnak – oktatói szempontból: romlásnak – vagyunk tanúi. Jobb híján az elsőéveseknek első félévben kötelező bevezető szociológiai szemináriumba építünk bele tanulásmódszertani elemeket, ennek minden előnyével és hátrányával. Korábban (a 2017-es mintatanterv módosítását követően) kísérleteztünk fakultatívan felvehető ún. alapozó kurzus indításával, mely széles teret adott az egyetemi képzés sajátosságainak elsajátításához, így tanulásmódszertani elemeket is tartalmazott. A kurzus bevált, ugyanakkor oktatói kapacitás

hiányában a szak nem tudta hosszabb távon biztosítani ezt a speciális kurzust. A tanulásmódszertani képzések bonyolításában nagy szerepet játszanak a Némedi Dénes könyvtár munkatársai

A hallgatói fókuszcsoporthoz többen jelezték elégedettségüket a „kevésbé vizsgafókuszú oktatásra”, a megajánlott jegyek lehetőségére, ugyanakkor visszatérő igény fogalmazódik meg a részletesebb oktatói visszajelzésekre. (Ez az az oktatói túlterheltségből adódóan érzékelhetően nem mindig megfelelően kivitelezhető).

A tehetséggondozás tekintetében a szak oktatói rendszeresen bátorítják a hallgatókat TDK (és OTDK) dolgozatok megírására. Úgy tűnik BA-szinten kevés hallgató vállalkozik erre a megmérettetésre, a DPR 2023-as jelentése szerint karok közötti összehasonlításban a TÁTK (különböző szakjai) viszonylag alacsony számú TDK-dolgozattal jelenik meg, noha a témavezetői segítségen túl külön képzési lehetőségek is rendelkezésükre állnak (Tanulmányíró szeminárium, TDK-felkészítő). A beszámoló tartalmazza az Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium tagjaira, kurzusaira, szakmai munkájára vonatkozó adatokat.

A szak oktatói általában véve motiváltak a továbbképzések terén. Pontos adataink nincsenek, mivel az Oktatási igazgatóság folyamatosan bővülő e-learning önjáró (self-place) oktatóanyagai közül az oktatók igényeinek megfelelően választanak, és ezeket önállóan végzik el. Csoportosan online vagy jelenléti oktatással szervezett továbbképzésen nagy arányban vannak jelen oktatóink, folyamatosak az egyeztetések az Oktatásmódszertani továbbképző központtal új igényekről. A Kar által biztosított képzéseket részletes igényfelmérés előzi meg. Fontos eredménynek tartjuk, hogy Doktori Iskolánk PhD-hallgatói számára is biztosítottunk kurzusként elvégezhető pedagógiai kurzust, hiszen számos doktorandusz hallgató vesz részt a BA-képzés biztosításában.

A következő 5 évre vonatkozó tervek, szükséges beavatkozások

A vizsgált időszak általános jellemzője az oktatók és hallgatók között növekvő generációs és társadalmi távolság, és az egyre heterogénebb társadalmi háttérrel, érdeklődéssel és kompetenciákkal jellemezhető hallgatók együttes képzésének nehézsége. A 2023-as tanszékek közötti megbeszélésen egyöntetű tapasztalat volt, hogy a hallgatók nem elég motiváltak, nem érdeklődők, nehezen szólalnak meg az órákon, nem mondanak véleményt, és kifejezetten frusztráló, hogy a legjobb hallgatók közül is többen eltűnnek az év végére jegy nélkül. Úgy tűnik, hogy a szak oktatóinak egyénileg kell megküzdeniük a nemcsak a hallgatói viselkedésben végbement változásokkal, hanem a kognitív kapacitás terén is bekövetkező változásokkal. Jó lenne, ha erről is lenne közös diskurzus az oktatók között a hallgatók bevonásával.

A hallgatói szervezettekkel történő együttműködésre a szak folyamatosan törekszik. Ugyanakkor nehezen leküzdhető nehézséget jelent, hogy a bolognai képzés részeként háromévente cserélődik a hallgatói érdekképviselő, így amire a hallgatók beletanulnak a feladataikba, már végeznek is. Másrészt az elmúlt időszak vonatkozásában az a tapasztalat, hogy a szak vezetésének „klasszikus” hallgatói szervezetekkel (HÖK, SZHÉK) kialakított formális kapcsolatát nagyon nagy mértékben meghatározzák a hallgatók személyes skilljei, preferenciái. Így nagyjából 2-3 évente változik az a dinamika, ahogyan a szak együtt tud (vagy kevésbé tud) működni a hallgatói szervezetekkel, kölcsönösen támogató légkörben. A hallgatói fókuszcsoporthoz egyébként egybehangzóan nagyon kritikusan szóltak a HÖK működéséről, a hallgatói érdekvédelmi szervezetet a hallgatók közösségétől távolállónak látják. Ezt a HÖK

is érzékeli, akiknek ugyanakkor a hallgatói passzivitással kell megküzdeniük. (A SZHEK tevékenysége 2021 óta nem érzékelhető, korábban esetenként szakmai programokat szerveztek, de éppen a hallgatók távolmaradása miatt ezek elhaltak.)

A hallgatói passzivitás és motiválatlanság ellen oktatói oldalról új tanulásmódszertani eszközök is bevetethők, de a hallgatói közösségszervezés megtámogatása, közösségi programok szervezésével is érdemes próbálkozni.

A képzés tartalma

A képzési szerkezetben bekövetkezett utolsó nagyobb horderejű változtatás a 2017-ben bevezetett mintatantervmódosítás volt, melynek során a képzés 3-4. félévben bevezetésre került a projekt tantárgy és megjelentek a 3. félévtől választható specializációk. Kisebbségi mintatanterv módosítás volt szükséges a 2021-ben bevezetett ún. mobilitási ablak beillesztéséhez, amely az Erasmus-ösztöndíjjal külföldi tanulmányokat végző hallgatóknak segít tárgyaik felvételében és elismertetésében.

A specializációk teljesítéséhez a hallgatóknak 21-25 kreditet kell elvégezniük a specializációhoz rendelt kurzuskínálatból, az ott megadottak szerint. A specializáció nem kötelező, minimum 12, max. 25 fővel indulnak. Sikeres elvégzés után a szak a diplomához betétlapot állít ki. A specializációk a 3. félévben indultak egy-egy orientációs kurzussal. A fókuszcsoporthoz beszélgetések során kiderült, hogy a Kriminológia/Társadalmi krízismenedzsment és a Médiaszociológia specializáció többek esetében döntő volt a szakra jelentkezésben, ezek mellett az Adatközpontú társadalomtudomány és a Szervezetszociológia a legnépszerűbb specializációk. A szociális problémák Magyarországon specializáció népszerűsége évfolyamonként változó. A specializációk szervezésére nagy figyelmet fordítunk és folyamatosan monitorozzuk a hallgatói igényeket, mind a továbbtanulás, mind a munkaerőpiaci elhelyezkedés vonatkozásában.

A munkaerőpiaci elhelyezkedés sikerességét nagymértékben meghatározzák a szorosan vett társadalomtudományi szaktudás és szakmai kompetenciák (hard skill) mellett elsajátított soft skilliek. A kommunikációs készség, a szervező-, tervező- és problémamegoldó képesség, a csapatmunka, a döntéshozatali és számolási készség, a kritikus gondolkodás, a rugalmasság mind olyan, az élet minden területén mindinkább megkövetelt készségek, amelyek a szak elvégzése során fejleszthetők, és amelyek fejlesztésére a képzés nagy figyelmet fordít. Mindezt egyre inkább igyekszünk a hallgatókban is tudatosítani, mivel a korábbi felmérésekből az tűnt ki, hogy a képzés során elsajátított gyakorlatban alkalmazható tudást – a kézzelfogható kvantitatív és kvalitatív módszertan kivételével – gyakran nem is tudatosítják.

A képzés egyik erősségét jelentik a módszertani kurzusok. A kvantitatív módszertani kurzusok (pl. az SPSS programcsomag, az Adatközpontú társadalomtudomány specializáció tárgyai) a munkaerőpiacon jól hasznosítható (és a hallgatók által is nagyon pozitívan értékelt) képzettséget biztosítanak. A jövőre nézve tervezzük az SPSS-ről R-re átállást is, mely azonban nem lesz egyszerű az új programnyelv elsajátítása miatt. A kvalitatív módszertani kurzusok bővítésére kifejezett igény jelentkezett mind az oktatók, mind a hallgatók részéről, egyrészt a szakdolgozatok elkészítésének elősegítésére, másrészt ezek munkaerőpiaci alkalmazhatósága miatt. A 2023-as mintatanterv módosítás során új kvalitatív módszertani tárgyak váltak a képzés elemeivé, mely lehetőséget ad az ismeretek elmélyítésére, a kvalitatív módszerek minél

szélesebb körű megismerésére és elsajátítására. A kvalitatív módszertan megerősítését nemcsak a választék, hanem a kötelezően elvégzendő kurzusok számának növelésével is terveztük, ez utóbbi eddig csak részben teljesült.

A nemzetközi képzésekhez igazodás egyik eszköze a külföldi egyetemi curriculumok és képzési gyakorlatok monitorozása. 2024 tavaszán külföldön tanuló hallgatókkal két fókuszcsoporthoz beszélgetés is zajlott. A megkérdezett hallgatók kimondottan pozitívan élték meg a külföldi egyetemek kurzusrendjének pluralizmusát (elsősorban a tömbösítést és a projektkurzushoz hasonlú kurzusokat). Látjuk, hogy a nyugati egyetemek curriculumjaiban a társadalomtörténeti tudásanyag nem igazán jelenik meg, és a 19-20. századi szociológiatörténet is néhány klasszikus szerzőre korlátozódik. A külföldi tanulmányaikról beszámoló hallgatók is jelenfókuszú oktatást emelték ki a leginkább érezhető különbségnek a saját képzésünkhöz viszonyítva. A hallgatói visszajelzésekben egyébként rendszeresen felbukkan. Ez tehát egy dilemma, amivel szembe kell nézni: alkalmazkodunk-e ilyen téren (is) a nemzetközi képzésekhez, vagy az erős történeti gyökerekkel rendelkező szak (és magyar szociológia) hagyományait megtartva a képzés továbbra is erősen történeti jellegű marad. Egyelőre ez utóbbi törekvés maradt érvényben.

A projektkurzusok

A 2017-es mintatantervátalakítás egyik legfontosabb eleme a 15 kreditű projekt tantárgy beépítése volt a bevezetés óta eltelt 7 évben mintegy 50 magyar nyelvű projekt-kurzus indult. A projektkurzusok pedagógiai célú mikro-kutatásokra épülnek, amelyeket a 2-3 fős oktatói csapat és mintegy 15 hallgató közösen végeznek. Az oktatók előzetesen csak kutatási irányokat ajánlanak, a konkrét témákat a hallgatókkal együtt választják ki. A 15 kredit értékű heti 3x90 perces kontaktóra sok otthoni egyéni és csoportos munkára épül. A projektkurzus célja, hogy a hallgatók a korábban elsajátított elméleti, módszertani, szakszociológiai ismereteiket a gyakorlatban integrálva alkalmazzák, az ötlet kidolgozásától a szakirodalomkeresésen át a kutatás tervezéséig, kivitelezéséig és az eredmények bemutatásáig. A teljes kutatási folyamat interaktív, csoportmunkára és intenzív közös munkára épül: a hallgatóknak három-négy fős csoportokban dolgozva kell a feladatokat elvégezniük, minden fontos ponton szakmai segítséget kapva az oktatóktól. A projekt outputja a projektek függvényében különböző, például lehet előadás, egy szakdolgozat színvonalú és terjedelmű írás, prezentáció vagy poszter. A projektóra célja továbbá, hogy a résztvevők képesek legyenek adott terület alapvető társadalmi jelenségeit felismerni és értelmezni, a diákok képesek legyenek (korábbi és újonnan szerzett) elméleti és a módszertani szakmai ismereteiket a gyakorlatban is alkalmazni, valamint, hogy a diákok valódi kutatásoknak legyenek részesei, szembesüljenek a főbb nehézségekkel, dilemmákkal, esetleges buktatókkal, ezekre a kurzus során megoldásokat találjanak. A projektkurzus arra is kiváló lehetőséget teremt, hogy: fejlesszük a diákok szakmai („szociológusi”) identitását, problémaérzékenységét, a kurzus során fejlesztjük a diákok szakmai és soft skilljeit: szervezés, logisztika, érvelés, összefoglalás, kutatási fókusz és terv, prezentáció, poszterkészítés stb., különös tekintettel a csoportmunkára.

A hallgatói visszajelzések alapján a projektkurzus az egyik legnépszerűbb és leghasznosabb óra. A tárgy tanítása az oktatók számára is jelentős kihívással és munkával jár, így a projekt – amennyiben két oktató tartja –, két kurzus értékének felel meg. A projektkurzus vonatkozásában

a hallgatók minden lekérdezés során jeleztek egy fontos problémát: a projektek közötti eltérő követelményrendszert, aminek kiküszöbölésére folyamatosan figyelni kell.

Módosítások összefoglalása, tervek a következő 5 évre

1) A specializációknak fontos szerepük van a szakszociológia képzés biztosításában és jelentős vonzó tényező a szakra jelentkezők toborzásában. Probléma ugyanakkor, hogy a specializációk más MA-képzések felé orientálják a hallgatókat (AJK Kriminológia, BTK Média, GTK Szervezet stb.). A vizsgált időszakban történt törekvések arra, hogy a Kar saját MA képzései, így a szociológia mesterszak felé is megpróbáljuk a hallgatókat orientálni a specializációk átalakításával. Ez történt a Kriminológia specializációval átalakításával (és Társadalmi krízismenedzsmentre nevezésével), de az erőfeszítések nem jártak meggyőző sikerrel. (Kivételt jelent a mindig teljes létszámmal induló, legnépszerűbb Adatközpontú társadalomtudomány specializáció, amely sikeresen orientálja hallgatóinkat a Survey statisztika és adatanalitika MA felé.)

Másrészt a specializáció választható. A korábbi viszonylag jól kiszámítható specializációs jelentkezéseket követően – messze legnépszerűbbek az Adatközpontú társadalomtudomány és a Kriminológia/Társadalmi krízismenedzsment specializációk, de sokáig a Szervezetszociológia, a Médiaszociológia és Szociális problémák Magyarországon specializációk is tervezhetően indultak az elegendő számú jelentkező miatt – az utóbbi években a két nagy specializáció kivételével esetlegessé és bizonytalanra vált a többi specializáció indítása az ingadozó jelentkezőszám miatt. A specializáció választás külön egyénekenkénti, manuális beavatkozást követel meg a Tanulmányi Hivatal munkatársaitól a tárgyfelvétel során egy feszes oktatási időszakban, a jelentkezők számának és preferenciáinak függvényében induló specializációk az órarendtervezésben is nehézséget okoznak (eleve az oktatók és a hallgatók számára is). Jelenleg a nehézségek egy részét azzal tudjuk áthidalni, hogy bizonyos specializációs tárgyak hirdetése a specializációk indítása nélkül is biztosított, de ez nem oldja meg az összes felmerülő problémát. A 2023-as mintatantervtől haladó hallgatók számára felvehető Szociálpszichológia specializáció bevezetése évek óta hallgatói közkíváncs, vélhetően az egyik legnépszerűbb specializációvá fog válni. Kérdés, hogyan átalakítja át a specializációs jelentkezések közötti dinamikát, valamint a differenciált szakmai tárgyak hirdetését. A megbeszélések során felmerült a kötelező specializációválasztás ötlete, de egyelőre ennek több esetleges hátrányát, mint előnyét látni. A specializáció koordinátorok egyébként ellentételezés nélkül látják el a fenti feladatokat.

2) Több tanszék is jelezte az a tapasztalatot, hogy a formális információk nagyon nehezen jutnak el hozzájuk és egyéb informális szálakon értesülnek a fontosabb tudnivalókról is. Egybehangzó állítás, hogy javítani kellene az intézetek, tanszékek közötti szakmai és informális kapcsolatokon, jobban összekapcsolni az intézetek, tanszékek közös munkáját, így lehetővé válna a tudás integrálása elméleti és empirikus szinten is. Általános benyomás, hogy a hallgatók és az oktatók individualizálódnak, elmagányosodnak. Mind a hallgatók, mind az oktatók számára gond, hogy túl sok felületen fut a kommunikáció (neptun, coospace, canvas, teams, emailek), miközben nincsenek valóban jól működő kommunikációs csatornák és platformok, úgy tűnik, egyedül a szemináriumok képezik a személyes találkozások terepét.

3) A fentebb már tárgyak kérdések – jelenfókuszúbb tartalmi átrendezés, több kvalitatív módszertani szeminárium kötelezővé tétele, specializációk átgondolása, az SPSS-ről R-re

átállás – mellett folyamatos a gondolkodás a mintatanterv rugalmatlansága, a kurzusok uniformizálásának szükségessége kapcsán, valamint érdemes lenne átgondolni bizonyos tárgyak esetében modulszerű oktatást, a kurzusok tömbösítésének lehetőségeit, a szemináriumok és előadások félévenkénti arányát. Előbb-utóbb szükséges lesz a záróvizsga újragondolására is, a nagy nyelvi modellek rohamos fejlődése kérdéseket vet fel a szakdolgozatírás jelenlegi követelményével, a szigorlat kivezetésével kapcsolatosan is.

4) A szak oktatóinak létszáma jelenleg kiegyensúlyozottnak mondható, noha több kurzus esetében PhD-hallgatók és külső óraadók óratartásával tudjuk csak biztosítani az elegendő számú és megfelelő kurzusok kiállítását. A külső óraadók speciális szakértelmére a továbbiakban is számítunk. A szak tanszékeit egyenlőtlenül érintő komoly probléma, hogy bizonyos tanszékek gyakran oktató-hiánnyal küzdenek, jelentős a piac elszívó ereje is, nagy a fluktuáció az óraadók vonatkozásában is. Érdemes lenne a szak minden oktatójának oktatói portfólióját összeállítani, felmérni, hogy kik, milyen kurzusokkal tudnának saját tanszékeik kurzusain kívüli tárgyakat oktatni. Ennek gyakorlati alkalmazása kérdéseket vethet fel, melyekről a szak oktatóinak és tanszékeinek kell egyeztetniük. Ugyanakkor az is látható, hogy az oktatók pénzügyi/megélhetési bizonytalanságai a szak működtetésére is hatással vannak, ennek szakon belüli kezelési kísérletei hosszabb távon, de már az elkövetkező 5 évben sem jelentenek megoldást.

SZOCIOLÓGIA MESTERKÉPZÉSI SZAK FELÜLVIZSGÁLATÁRÓL

Bevezetés

A felülvizsgálat előre megadott, az ELTE TáTK egészére nézve egységes szempontok szerint történt. Ugyanezen szempontrendszer szerinti szakfelülvizsgálat, illetve általában véve bármilyen szakfelülvizsgálat a karon először a 2022/2023-as tanévben volt, pilot jelleggel. Az idei, 2023/2024-es tanévtől kerül rendszeresen sor a szakok öt évenkénti felülvizsgálatára. A jelen áttekintés a 2018/2019-es tanévtől a 2022/2023-as tanévig terjedő időszakra vonatkozik.

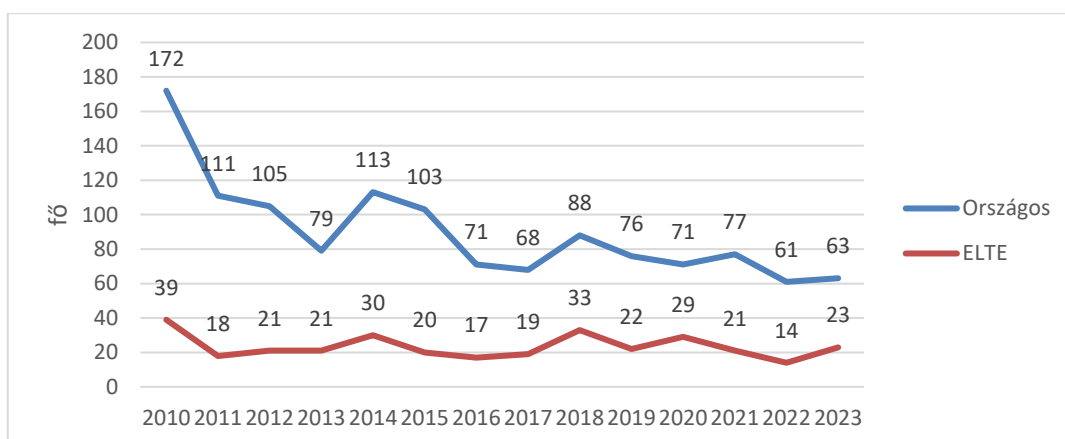
A munka az ELTE TáTK Dékáni Hivatala (TáTK DH), Tanulmányi Hivatala (TáTK TH) és Stratégiai és Minőségfejlesztési Bizottsága támogatásával készült. Külön köszönet illeti Simon Dávidot és Vékony Editet. A kvantitatív adatok forrásai: TáTK TH (a Neptun alapján), TáTK DH, az ELTE Oktatási Igazgatóság felvételi adatbázisa (OKTIG), a Diplomás Pályakövetési Rendszer (DPR, <https://www.diplomantul.hu>). A számszerű adatokon túl fontos információforrást jelentett a szociológia mesterszakos hallgatókkal a 2022/2023-as tanévben készített fókuszcsoportos beszélgetés, amelyet Takács Erzsébet és Takács Flóra vezetett, illetve értékelt ki. Továbbá felhasználtuk még a szak kurzusaival kapcsolatban beérkezett OHV értékeléseket, a szakmai gyakorlati igazolásokat, a szak 2007-es szakindítási kérelmét és mintatanterveit, a hallgatókkal és az oktatókkal folytatott levelezést, továbbá a szak oktatóival ezen összefoglalás első változata alapján tartott műhelybeszélgetés jegyzőkönyvét.

*

A szociológia mesterképzési szak az ELTE Társadalomtudományi Karán – a szociológia alapképzési szakkal egyetemben – az ötéves szociológusképzés örököse a háromszintű, „bolognai” rendszerben. A képzés a mai, kétéves formájában a 2009/2010-es tanévben indult el.

A 2007-es szakindítási kérelem és az alapjául szolgáló Képzési és Kimeneti Követelmények a szociológia MA-t a szociológia, illetve a társadalmi tanulmányok alapképzési szakra (TTBA) épülő programként határozta meg, és a felvételizőknél máig ez a két szak vehető figyelembe teljes kreditérték beszámításával. A TTBA 2016-ben megszűnt, de a szociológia alapszak 2017-től át tudta venni a helyét országosan és a karon is.

A szociológia mesterszakokra felvett hallgatók száma országos szinten 2010 óta csökkenő tendenciát mutat, de az ELTE TáTK-n, az évenkénti ingadozás ellenére stabil maradt (1. ábra).

1. ábra: A szociológia mesterképzési szakokra, minden munkarendben (nappali, levelező) felvett hallgatók száma (2010-2023). Forrás: OKTIG.

Személyi feltételek

A szakot a 2018/2019-es tanévben, továbbá a 2020/2021-es tanév tavaszi félévétől a 2022/2023-as tanév végéig Gecser Ottó vezette, a közbülső időszakban Pál Eszter.

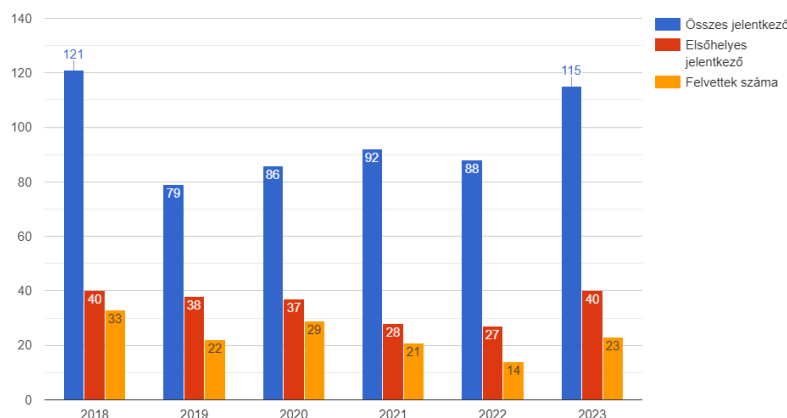
A szociológia mesterképzési szak oktatói a kar három intézetének öt tanszékéről – Szociológia Intézet: Összehasonlító Történeti Szociológia Tsz., Szociológia Tsz., Társadalomelmélet Tsz.; Empirikus Tanulmányok Intézete: Társadalomkutatások Módszertana Tsz.; Társadalmi Kapcsolatok Intézete: Szociálpszichológia Tsz. – kerülnek ki. Ennek az öt tanszéknek a munkatársai a kar más szakjain is tanítanak.

Pillanatnyilag a szaknak van elég oktatója, az öt betanító tanszék probléma nélkül el tudja látni a mintatantervből következő feladatokat. A szak számára humánpolitikai szinten az jelenthet kihívást, ha új, (részben vagy egészben) a szociológia alapszakra épülő társadalomtudományi mesterképzések indulnak a karon. Ebben az esetben, mivel a szaknak nincs önálló humánpolitikai mozgásteret, a megváltozott helyzethez való alkalmazkodást a mintatanterv újragondolása, átszabása is segítheti.

A szociológia mesterképzési szaknak saját oktatássegítő munkatársa nincsen. A szakra betanító öt tanszéknek van tanszéki titkára. Az Összehasonlító Történeti Szociológia Tsz. Titkára változatlan volt a vizsgált időszakban. A Szociológia Tsz. és a Társadalomelmélet Tsz. közös titkára egyszer változott, Társadalomkutatások Módszertana Tsz.-en két titkár váltotta egymás, míg a Szociálpszichológia Tsz.-en ugyancsak kettő. Mindegyik titkár teljes állásban dolgozott, illetve dolgozik.

Hallgatói életciklus

A vizsgált időszakban a szociológia mesterszakra jelentkezők és a felvettek száma nemi ingadozást mutatott (ld. 2. ábra). Az ingadozás tendenciáinak értékeléséhez érdemesnek tűnt tekintetbe venni a 2023-as felvételt is, noha a 2023/2024-es tanév már nem része a mostani felülvizsgálatnak.

2. ábra: Összes jelentkező, elsőhelyes jelentkezők, felvettek a szociológia mesterszakon (2018-2023). Forrás: OKTIG.

A vizsgált időszakban a szociológia mesterszakra felvett hallgatók 25%-a szerzett diplomát a standard, négyféléves képzési időn belül, és további 19% fejezte be tanulmányait diplomával hat félév alatt. A szak négy tekintetbe vehető évfolyama viszonylag nagy különbségeket mutat a négy féléven belüli diplomázás tekintetében, bár ezek a különbségek hat félév alatt némileg kiegyenlítődtek. A diplomázási arány nem mutat nyilvánvaló összefüggést az idő előrehaladtával: a korábbi évfolyamokat nem jellemzik egyértelműen jobb arányok az adatösszesítés időpontjáig (2024. január). Ez valószínűleg az egyes évfolyamok hallgatóinak eltérő adottságaival, körülményeivel magyarázható, amik ilyen kis létszámoknál viszonylag nagy eltéréseket okozhatnak.

Munkaerőpiaci környezet

A Diplomás Pályakövetési Rendszerből (DPR) nem a tanulmányok megkezdésének, hanem befejezésének időpontja alapján lehet adatokhoz jutni. A vizsgált időszakon belül két feldolgozott tanév áll rendelkezésre, a 2018/19-es és a 2020/21-es. Ezek az adatok ugyan korábbi kohorszokat jellemeznek, de a vizsgált időszakra vonatkozóan is nyújtanak valamiféle képet a végzetek várható munkaerőpiaci pozíciójáról.

Általában véve elmondható, hogy a mintában szereplők döntő része nem tanul tovább. Feltételezve, hogy a továbbtanulók nem mind doktori iskolákban tanulnak (az utóbbiak részaránya nem ismert), azt sejthetjük, hogy a doktori tanulmányok nem kimondottan fontosak a szociológia MA-t végzők számára.

A munkába állók álláskeresői ideje nőtt a két adatfelvétel között, talán a Covid-19 járvány hatásainak is köszönhetően. A hosszabb álláskeresői idő arra is utalhat, hogy a szakon végzetek a szociológiához közelebb álló, nehezebben megtalálható munkákat keresnek.

Mindkét kohorsz esetében a dolgozók nagyjából húsz százaléka nem diplomás munkát végez. Tekintve azonban, hogy a DPR azokat is végzeteknek veszi, akiknek csak abszolutóriumuk van, a mintában szereplők egy (nem ismert nagyságú) része tulajdonképpen csak alapszakos diplomával rendelkezik.

A dolgozó végzetek többsége (55-60%) a versenyszférában helyezkedik el, a fennmaradó rész nagyjából megegyező arányban kerül a közszférába és a civil szférába.

Bár a szaknak nincs saját erőforrása szisztematikus pályakövetési rendszer kialakításhoz, az alumnákkal/alumnusokkal történő kapcsolattartást – valamilyen közösségi média felületen keresztül – érdemes lesz a következő ötéves ciklusban intézményesíteni.

Hallgatóközpontú tanítás

Szociológia mesterszak kötelezően választható kurzusainak magas száma (49 tanegységből 37 ilyen, amelyek közül 16-ot kell a képzés idő során felvenni) lehetővé teszi, hogy a hallgatók egyéni érdeklődésüknek, igényeiknek megfelelően alakítsák az órarendjüket, még akkor is, ha kötelezően választható kurzusok közül 10 alapesetben évente egyszer, 36 pedig kétfévente egyszer kerül meghirdetésre.

A szakon a hagyományos, frontális tanítási mód szinte teljesen átadta a helyét az alapvetően interaktív jellegűeknek, amit azonban a fizikai környezet nem mindig támogat. Tartalmukból következően egyes kurzusok számítógéptermekekben zajlanak, és olyan is van, hogy az órák egy része külső helyszínen (pl. levéltárban), külső szakértők bevonásával valósul meg. Ugyanakkor a hallgatókkal készült fókuszcsoportos beszélgetésben és más hallgatói visszajelzésekben is felmerült, hogy nem egyértelműen öröndetes a frontális előadások eltűnése, mert ezek nélkül alapozó ismeretekre nehéz szert tenni. Különösen fontos lehet ez azoknak a hallgatóknak, akik nem a karon, illetve nem szociológia (társadalmi tanulmányok) alapszakot végeztek. A következő ötéves ciklusban több egyeztetésre lesz szükség az oktatók között a kurzusok oktatásmódszertani aspektusaival kapcsolatban; ennek a kereteit a jövőben – az oktatók szervezeti széttagoltságát figyelembe véve – ki kell alakítani.

A képzés tartalma

A szak mintatanterve 12 kötelező és 37 kötelezően választható tárgyból áll. A kötelezően választhatók közül 16-ot kell elvégezni az abszolutórium megszerzéséhez. A kötelező tárgyak alapvető elméleti és történeti, illetve módszertani ismereteket fednek le, továbbá közéjük tartoznak a szakdolgozatíráshoz felkészítő kurzusok és a szakmai gyakorlat is. A kötelezően választható tárgyak egyrészt módszertani jellegűek, másrészt a differenciált szakmai ismeretek körébe tartoznak. Az utóbbi tárgytípus elemei három specializációs modul – (1) társadalmi dinamika és hálózat kutatás, (2) összehasonlító társadalom- és kultúrakutatás, (3) mikroszociológia és szociálpszichológia – között vannak elosztva, amelyekre nem kell külön jelentkezni, hanem 6 ugyanazon specializációba tartozó tárgy teljesítésével végezhetőek el. Differenciált szakmai tárgyakból összesen 11-et kell elvégezni, tehát 6 egyazon modulba tartozó viszonylag könnyen teljesíthető, és nem feltétlenül igényel többet tanévenként és modulonként három-három tárgy meghirdetésénél.

A mintatanterv részét képező tárgyak tartalma folyamatosan követi a szociológia vonatkozó kutatási területeinek alakulását, ami elsősorban a tematikák évről-évre történő frissítésében jelenik meg. A specializációk bevezetését nyolc évvel ezelőtt az a megfontolás motiválta, hogy a szakot elvégző hallgatókat a munkaerőpiacon ne érje hátrány más egyetemeken szociológia mesterszakán végzettekkel szemben, illetve hogy az átfogóbb képzést nyújtó szociológia mesterszak ne veszítse el vonzerejét egy olyan oktatási piacon, ahol a mesterszakok fokozódó specializációja figyelhető meg, ami a munkaadók várakozásaira is hatással van. A

szóbeli felvételik tapasztalatai alapján a jelentkezők általában ismerik a három választható specializációt, és gyakran a szakra való jelentkezés egyik motivációjaként nevezik meg valamelyiket.

A szakmai gyakorlat lehetőségek egy részét karon belül kínáljuk, egy másik részét karon kívüli kutatóintézetek, kutatási projektek irányába közvetítjük, harmadik részét pedig a szakvezetéssel egyeztetve a hallgatók maguk találják. Ez a kombináció a tapasztalatok szerint a munkaerőpiacra történő kilépési lehetőségek elég széles körét foglalja magába a hallgatók érdeklődésével, illetve a szakon megszerzendő szakképzettségével összhangban.

A hallgatók gyakorlati készségeinek fejlesztését egyrészt a „módszerek és technikák” 2 kötelező és 11 kötelezően választható tárgya segíti, továbbá a háromféléves szakdolgozatíró szemináriumsorozat, ami a standard képzési idő háromnegyedét lefedve, a tanulmányaik kezdetétől segíti gyakorlati szinten a hallgatókat a szakdolgozati témájuk megtalálásában, szakirodalomkeresésben és -feldolgozásban, illetve a dolgozat megtervezésében. A differenciált szakmai ismeretek blokk, amin belül három specializációs irány közül is lehet választani, magas kreditszámú, intenzív hallgatói munkát igénylő tárgyakat tartalmaz, amelyek teljesítéséhez önálló kutatómunkát kell végezni.

A szak oktatóival ezen összefoglalás első változata alapján tartott műhelybeszélgetés során felmerült, hogy a szakot regionális-komparatív irányba volna értelme fejleszteni. Ezzel egyidejűleg az oktatók azt is fontosnak tartották, hogy a mesterszakos hallgatók nagyobb mértékben kapcsolódhassanak be a karon folyó kutatásokba.